

KÖZÖSSÉGI JÓLLÉT HATÁSTERÜLET

ÖSSZEFOGLALÓ¹

A közösségi jóllét javítása kiemelt társadalmi és gazdasági cél, emiatt ez a *céljellegű hatásterületek* körébe tartozik, és szoros kapcsolatban áll a biztonság és bizalom, valamint a demokrácia hatásterületével. Eszközjellegű hatásterület a pénzügyi stabilitás és a gazdasági versenyképesség, a környezeti és társadalmi fenntarthatóság, valamint a hatékony közigazgatás.

A közösségi jóllét elemzésénél az egyik kiindulópontunk az egyre szélesebb tartalommal bíró életminőség, a másik pedig az érényetikai szempontok vizsgálata volt. Továbbra sem tartottuk célszerűnek, hogy csupán egyetlen indikátort használjunk, ehelyett a közösségi jóllét „műszerfalára” az anyagi jólét, az életminőség, az érényetika és a fenntarthatóság pilléreihez társítható indikátorokat választottunk ki és alkalmaztunk.

Az *anyagijólét* alakulását nem a GDP-vel, illetve a GDP-ből származtatható indikátorokkal elemezzük, hanem a *háztartások rendelkezésére álló jövedelem*, a *szegénység* és a *társadalmi kirekesztődés*, a *foglalkoztatás és oktatás* dimenziók indikátoraival jellemezzük. Elemzésünk kiemelt célja annak bemutatása, hogy a háztartás vagy azon belül az egyén helyzete többszörösen hat az emberek közérzetére, összességében a társadalom állapotára, a közösségi jóllétre.

Az életminőség változását az *egészségügyi és szociális védőháló*, valamint az *egyen a társadalomban (a mentális közérzet)* dimenziók indikátoraival írjuk le. Ennek során megvizsgáltuk a felülről lefelé (*top-down*), illetve az alulról felfelé (*down-up*) építkezés lehetőségét és célszerűségét. Az előbbi esetben az életminőség a rendelkezésre álló (jövedelem, szolgáltatás stb.) lehetőségekből kiindulva közelíthető meg, a gyakorlati szempontok és a nemzetközi tapasztalatok alapján mégis a második megközelítésnek, az egyének szubjektív véleményéből (preferenciáiból) kiinduló szemléletnek adtunk elsőbbséget az indikátorok meghatározása során. Ezt szolgálják – többek között – azok a lakossági véleményfelmérések, amelyekből az egészségügyi ellátórendszerrel és a közoktatással való elégedetlenség fokát ismerjük meg.

Az *érényetikával* kapcsolatban abból indulunk ki, hogy az értelmezett objektív jóllét, boldogságként felfogva, magával hozza a boldogságparadoxont: a boldogság (emberi kiteljesedés) csak egy darabig növekszik az anyagi javak bővülésével, egy bizonyos pont után csökkenni kezd. Amivel az érényetikai jóllét egyenes arányban nő, az az emberi kapcsolatok intenzitása. A kapcsolati javak jelentik a jóllét másik jelentős tételét. A jóllét tehát függ az emberi kapcsolatokról: az érényetikában az ember nem más, mint *személy*, aki a kapcsolataiban teljeseedik ki, és valósítja meg önmagát, képes az önátadásra, önzetlenségre. A másik személlyel önmagáért és nem a belőle származó haszonért lép kapcsolatba.

Ennek eredményeként jöhetnek létre a nyer-nyer helyzetek, és valósulhat meg a széles értelemben vett közösségi jóllét és mindenki java, a közös.

A *fenntarthatóság* pillérének szerepeltetésével azt a következtetést jelenítjük meg, hogy a jelenleg rövid távon elért közösségi jólléti színvonal hosszabb, de legalább közép-távon fenntartható legyen. Ennek vizsgálata azonban első sorban a gazdasági versenyképesség és pénzügyi stabilitási, valamint a fenntarthatósági hatásterületek feladatkörébe tartozik.

Jóllehet a kutatás és a gyakorlati alkalmazás céljaira kiválasztott dimenziók széleskörűen átfogják a közösségi jóllét területeit, *néhány fontos dimenzió* mind ez ideig *kimaradt a vizsgálatból*. Ilyenek: a család és a háztartás összetétele, a fiatalok és az idősebbek helyzete, a munka minőségi dimenziója, a kultúra és a sport, valamint az időfelhasználás, az időmérleg.

A közösségi jóllét dimenzióit leíró indikátorok elemzése során kiemelt figyelmet fordítottunk a közösségi jólléttel kapcsolatos *kormányzati képességek* változására, így egyfelől a gazdaság- és a szociálpolitika általános irányára és jellegére, másfelől az adott időszakban végrehajtott szakmapolitikai intézkedések befolyásoló szerepére. Ennek eredményei az egyes indikátorok által jelzett teljesítmények ismertetése során tett kulcsmegállapításokban, levont következtetéseken tükröződnek.

A jövedelmi helyzet kapcsán megállapítható, hogy a *háztartási szektor összes korrigált, rendelkezésre álló jövedelme* indikátor szerint a háztartások érezhetően javuló pénzügyi helyzete egyre kedvezőbb hatást gyakorol az életminőség objektív tényezőinek alakulására. Az *alkalmazásban állók nettó átlagkeresete* indikátor nagysága 2017-ben jelentős mértékben (11,4%-kal) nőtt. A háztartások rendelkezésére álló reáljövedelem növekedése és a foglalkoztatási helyzet javulása ellenére a *háztartások megtakarítási rátája* 2015-ben 9,6%-ra esett vissza. A *háztartási szektor eladósodottsága* 2016-ban a GDP 77%-ára csökkent. Ebben a vonatkozásban Magyarország a 6. legkedvezőbb helyet foglalta el az uniós tagállamok között. A *középosztály jövedelmi helyzete* a 2015-ös kiugróan gyors (2,6%-os) javulás után 2016-ban kisebb mértékben (1,1%-kal), 2017-ben pedig 1,3%-kal erősödött, ami a középosztály jövedelmi helyzetének javulását jelzi.

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázata 2017-ben a lakosság 25,6%-át érintette, szemben a 2016-os 26,3%-kal, azaz 76 ezer fővel csökkent a szegénység kockázatával élők száma. A *jövedelmi szegénység kockázata* a 2013–2016 közötti időszakban stagnált, 2017-ben a lakosság kisebb, 13,4%-a, 2016-ban 14,5%-a élt a jövedelmi szegénységi küszöb alatti jövedelemből, vagyis a mutató értéke 1,1 százalékponttal csökkent az előző évhez képest. Hazánkban

¹ A fejezet szerzői: Prof. dr. Báger Gusztáv (a munkacsoport vezetője), dr. Baritz Sarolta Laura, dr. Kiss Norbert, Ménesi Éva, dr. Szabó Ildikó